

Որում՝ սպասեալ մետասանիցն տրտմելոյ
Ակն ունելով սուրբ աւետեացդ Հօր ի բարձանց ,
Իիւծեալ բնութեանս վերնորոգող կենդանարար ,
Եւ անըսպառ շնորհաց բաշխող Տէր բարերար :
Առաքեցար լոյսդ ի լուսոյ Հօրէ անճառ .
Լուսաւորել զխաւար մեղաց աստուածաբար .
Սէրդ սիրով երեւեցար քոյ ընտրելոցն ,
Հաստատելով ի սէր բանին մինչ ի վախճան .
Տէրդ տուող խաղաղութեան տիեզերաց
Տըւեալ նոցա զորդեգրութեան Հոգիդ շնորհաց :
Ի քէն հայցեմք Աստուած եւ Տէր Հոգիդ անմահ ,
Ի մեզ խնայեա յօրն ահագին եւ յանաչառ :
Երկնայնոց զօրաց խրմբիցն աղաչանօր
Եւ ժողովեալ սրբոց գընդիցն մաղթանօր .
Բամից ժողովելոցս ի յանուն քո
Պարգեւեսցես շնորհաց բըղխումն եւ մաքրութեան :
Գոհաբանեմք ըզհայր յՈրդի եւ ի Հոգի
Եւ զերեսեանն ի մի Աստուած խոստովանիմք .
Սրբոց Երրորդութեանդ պատիւ եւ փառք
Այժմ եւ յաւէտ միշտ յաւիտեանս յաւիտենից :

Տաղիս տնադրուիքն կապեն Ապրիլի Երգ Դեղաբարի նոստի Երգ . որուն ուրիշ մէկ տալն այլ տեսանք այս թերթերուն մէջ :

Որդիակսն սէր .

Բայց Տէգուշ դեռ զհայրը անանկ վիճակի մէջ ցուցնելէն առաջ՝ որ զուարճակի կերպով որդւոյն ամբարտաւանութիւնը 'ի դերեւ կը հանէ , աւելի ծանր

և ազդոյ հանգամանաց մէջ զինքը կ'երևցնէ : Դիւֆիէրայ կոմսը կ'ուզէ ամենէն ծածկել աս ձախորդութիւն բերող հայրը որ իր պարծանքներն պարապը պիտի հանէր . ուզեր էր նաև նոյն իսկ իր ծառայէն ծածկել , զոր փութացեր էր արձկել , հօրը մտնելը տեսնելով և մեծարանաց համար է ըսելով ,

Ես յաչըս ծառայի ընդէր ըզհայր իմ ցուցից :

Բայց Լիկանդր անով չխաբուիր .

Քեզ երկիւղ է մանաւանդ ցուցանել զիմն հիքրութիւն .
Ահա այս պատճառք են քո , եւ խընդութեան փոխանակ՝
Տեսեալ զիս առ քեւ , հրպարտ ոգիդ 'ի վըրդով
Յերեսաց իմոց շիկնեալ՝ կայ 'ի վարան տալնապի .
Իւրումն ամբոխման հաղորդակից է սիրտ քո ,

Որ ջեռեալ վիտութեամբ չիշխէ անտալ մըտադիւր
խանդակաթ գորովոյն՝ ում դըրդել պարտ էր ըզնա . . .

Կումնն

Ձիւնչ . խոտեւ ինձ ըզքեզ . եւ իշխիցես իսկ խորհել .
Այդպէս անարգիցիմ՝ կասկածանօքդ այդ դըժնեայ .
Լեր անշուշտ զի որդիդ ըզքեզ սիրեալ մեծարէ :

Լիկանդր

Դո՛ւ . ցոյց ապա վայդ աստէն եւ յայսմ իսկ պահու .
Աղէ տուր ինձ հրաման զոր ինչ կարող եմ առնել .
Խօսեաց , զիւնչ խընդրիցես :

Լիկանդր

Ի վիճակիս յորում կամ
Ի պատիւ քեզ գրեսցես բառնալ ըզբնաւ թաքնութիւն ,
Եւ զիս յայտ յանդիման իբրեւ ըզհայր ճանաչել ,
Աստէն յայսմ իսկ 'ի տան : Տեսցուք իցես ինչ կարող :

Կումնն

Խորհիցիմ ըզվըտանդն յոր արկանես դու ըզքեզ :

Լիկանդր

Իսկ ընդէր խիթայցեմ ըզբարեստոհմդ ընտանեաց .
Երթամք առ Լիսիմոն . տար զիս առ դուստրը նորա :

Կումնն

Խընդրեմ մի ըշտապեր այնպէս ըզքեզ ցուցանել .
Գուցէ անարգանաց նոցա կացցես նըշաւակ :
Ուրեմն ոչ գիտիցես յի հասանէ ժըպրհութիւն
Ազատ քաղաքացւոյ , յօրացելոյ ճոխութեամբ :

Լիկանդր

Այն այլազգ ինձ պատմեցաւ . քեզ չըկարեմ հաւատալ :
Ըզփառսըդ ծածկել՝ բոլոր խօսիցդ է վախճան :
Սակայն ես որ չեմ ամբարտաւան կամ սնափառ ,
Ցուցանել զիս կամիմ . եւ զիմ երթայց ճանապարհ :

Կումնն ունելով զնա

Չաւուրս ինչ յապաղեա . ոչ մեծ չընորհդ ինչ իցէ . . .
Աւանիկ առ ոտսդ անկեալ եւ պաղատիմ զայն 'ի քէն :

Լիկանոր

Իմանամ. սնափառութիւն երկրամած յայտ ինձ առնէ
Ձի հայր որ տառապեալ առ քեզ չիցէ արժանի : . .

Լահարբ, որ խիստ է ընդդէմ Տէգուշայ, գերազանց կը համարի այս երկու
տողերս :

Իմանամ. սնափառութիւն երկրամած յայտ ինձ առնէ
Ձի հայր որ տառապեալ առ քեզ չիցէ արժանի : . .

Իրաւունք ունի . այդ սնափառութիւն
նր որ կը խոնարհի և ծունր կը կրկնէ ,
բայց բոլորովին չզգաստանար . այդ ամ-
բարտաւան և մեծամիտ մնալու թոյլ-
տութիւնը , զոր ձեռնամած կը խընդ-
րէ . այդ իր ծնունդը ծածկելու և հայրը
ուրանալու իրաւունքը , զոր նոյն իսկ
հօրմէն կը խնդրէ . այդ ծանր և դժուա-
րին խոստովանութիւնը , բայց կոմին
սնափառութեան առջև նուազ ծանր և
դժուարին քան զազքատ և խեղճ հա-
զած հօրը ամենէն ճանչցուիլը . այդչափ
ամբարտաւանութիւն վասն արտաքինոյն
և այնչափ փոքրոգութիւն վասն ներք-
նոյն , ահա այս ամենը Տէգուշ ազգու-
կերպով մը այդ զարմանալի տեսարա-
նին մէջ կը բացատրէ : Այս ալ չմոռ-
նանք նշանակելու որ այդ փառասէր որ
դին ուրիշ կողմանէ անպիտան որդի մը

չէ . միայն սնափառութեանը համար
յանցաւոր է : Իդիպոսի որդւոյ կամ Լէար
թագաւորին աղջկանց անդութ ապե-
րախտութիւնը չունի . կ'ուզէ հօրը մե-
ծարանքն ընծայել զոր պարտական է
անոր ճերմակ մազերուն . բայց ինչպէս
կրնար եկամտից պաշտօնէի մը դիմաց
աղքատ հայր մը ընդունիլ . ինչպէս
կարելի էր այդ ծանր ամօթը վրայէն
թօթուել : Ո՞ր զգացման պէտք է հետևի ,
բնութեան թէ փառասիրութեան . մենք
կ'ուզենք որ ամբարտաւանը պատժուի ,
բայց սակայն չենք ալ ուզեր որ ամբա-
րիշտ մը և հօրմէն անիծեալ զաւակ մը
ըլլայ , և կատակերգութիւնն ողբերգա-
կան տեսարանով մը լմնայ : Ուստի կը
սոսկանք երբ խաղին վերջերը Լիկանդր,
որդւոյն հպարտութեան վրայ զայրա-
ցած կը պոռայ .

Ի ցաւմանէս զարհուրեա ,
Եւ յիմոցս անիծից , եւ կամ 'ի ծունկս իմ անկիր :

Նոյն իսկ Լիկանդր , իր բարկութեա-
նը միջոց՝ ինքն մեզմէ աւելի կը սասա-
նի , վախնալով որ իր որդին անիծա-
պարտ ապերախտ մը չըլլայ . բայց բա-

րեբաղդաբար կոմին սրտին մէջ բնու-
թիւնը սնափառութեան կը յաղթէ , և
ամեն մէկ հայրենի ձայնը լսելուն , աւե-
լի զգաստանալով ,

Զայնիդ պատկառելոյ այլ չըկարեմ անսաստել ,
կ'ըսէ .

Քաջ է արդ . զի կամիս զայդ՝ օն արհամարհ զիս կացո .
Բերկրեալ զուարճացիր՝ ամօթապարտ զիս տեսեալ .
Ըզբեզ ոչ եւս այլ ուրացայց որչափ եւ խրոխտ դը իցեմ :
Այո . արդարեւ որդի քո եմ , դու հայր իմ .
Յիս ըզսէր քո դարձո , անկեղծ զըղմանըս փոխան :
(Անկաւնի յոռակն .)

Լիկանդր, յարուցեալ զկուման

Պակուցեալ զողացայ, հետազօտեալ ըզսիրտ քո . . .

Այլ բնութիւն խօսեցաւ սնափառութեանդ հակառակ :

Թէ պատմութեան և թէ թատեր-
գութեան մէջ իբրեւ որդիական սիրոյ
օրինակ՝ կորիւղանինը քան զամենն ա-
ւելի ազնուական և սրտաշարժ է : Այդ
խորխոր պատրիկը և ժողովրդեան անու-
ղօքելի թշնամին՝ մօրը վրայ մանկական

գորով մը կը ցուցնէ : Հարտի՛ հին բա-
նաստեղծն, որ զկորիւղան առաջին 'ի
թատր հանողն եղաւ, ճարտար կը նը-
կարագրէ զիւցաղին առ մայրն խան-
դակաթ ու գորովագութ սէրը :

Ընտրեմ՝ մանաւանդ, յաղթող՝ առ մայրն իմ բերել
խնդութիւն անբարբառ, հրրճուանս 'ի սիրտ բերկրալիւր,
Գովութեանն արժանանալ եւ զիրկնդխառն համբուրից,
Քան հարեալ զաղահութեամբ՝ կուտել զաւար զիզադէզ :

Այս անսեթեւեթ և պարզ տողերն լաւ
կը բացատրեն և ախորժելի կ'ընեն զհա-
կադրութիւնն որ 'ի կորիւղան, որ անու-
ղօք և հպարտ բնութեամբը կը մեծա-
րէ զմայրը և կը սիրէ :

Նաեւ Շէքսպիր իր կորիւղանին մէջ
դիւցաղին գլխաւոր զգացումն՝ որդիա-
կան սէրը կու տայ. բայց ողբերգութեան
նպատակը չէ միայն կորիւղանու առ
մայրն յարգանքը և հռովմայեցոց դէմ
ատելութիւնը, որ իր սրտին մէջ իրա-
րու հետ կը պատերազմին : Շէքսպիր ոչ
միայն կորիւղանու բնաւորութիւնն այլ
նաեւ իր պատմութիւնն կը ներկայացնէ :

Շէքսպիր, թէպէտ և Եղիսաբեթի իշ-
խանութեան ժամանակ, բայց լաւ գիտ-
նալով ժողովրդեան ժողովոց մէջ տի-
րած ախտերն, ուղեց ներկայացնել ընտ-
րութեան օր մը ժողովրդեան հրապա-
րակ ժողովուիլը, անոր բուռն զգացմունք-
ները, կանխակալ կարծիքները, ամ-
բարտաւանութիւնը, անհաստատու-
թիւնը, հասարակաց հրապարակին աղ-
մուկն ու խօսակցութիւնը, կորիւղա-
նու բռնչխութեան հասնելու համար
բանեցուցած հնարքները, իշխանու-
թիւն ստանալու տաղնապն ու նեղու-
թիւններն, որոնք անտանելի են մանա-
ւանդ պերճասէր պատրկի մը համար .
այս պատկերին մէջ պակաս բան մը
չկայ : Տեղ մը ժողովուրդը կը գումա-

րուի՝ զկորիւղան դատելու . հազարա-
պետք ժողովրդեան զինքը կ'ամբաստա-
նեն : Մենենիոս Ագրիպպա, զոր անգ-
ղիացի քերդողն իբրեւ չափաւորեալ պա-
տրկաց ներկայացուցիչ մը յառաջ կը
բերէ, կը պաշտպանէ զկորիւղան . բայց
կորիւղան լի հպարտութեամբ և բար-
կութեամբ, իր իմաստուն պաշտպանու-
ղին խօսքը կը կտրէ, ընտրելով աւելի
իր դատաւորներէն դատապարտուիլ
քան ազատելու պատրուակաւ իր բա-
րեկամաց ձեռքովը խոնարհիլ . և իր ա-
ւելի սոսկ մարդու քան պատրկի մը հը-
պարտութիւնը այս ահաւոր խօսքերով
կը մերկանայ . «Եւ ես զձեզ կը մերժեմ
ինձմէ և այս տեղս ձեր տատանեալ ան-
հաստատութեանը մատնուելու կը դա-
տապարտեմ . . . Ձեր պաշտպաններն ար-
տաքսելու իշխանութիւննիդ պահեցէք
միշտ, ինչուան որ վերջապէս ձեր կոյր
ավշութիւնը, որ չարիքներն միայն զը-
լուխը եկած ժամանակը կը տեսնէ, ըզ-
ձեզ անարգ և վատթար գերեաց պէս՝
առանց պատերազմի ձեր վրայ տիրա-
պետող ազգի մը ձեռք մատնէ : Ուստի
ես ձեր պատճառաւ իմ հայրենիքս ա-
նարգելով կը ձգեմ կ'երթամ : Ձեզմէ
դուրս՝ բոլոր տիեզերք ինծի բնակու-
թեան տեղ է » :

Այս ամբարտաւան հրաժեշտին ժողո-
վուրդը նախատանգը կը պատասխանէ :

Շինուշահապետ մի .

« Ժողովրդեան թշնամին հեռացաւ զնաց .

Ժողովուրդն

« Մեր թշնամին վերնտուեցաւ զնաց :

Սիկիհիոս հազարապետն ժողովրդեան .

« Գացէք հալածեցէք զինքը ինչուան որ դռներէն դուրս ելլէ » . մերժեցէք զինքը ինչպէս որ ինքն զձեզ մերժեց . և ինչպէս որ արժանի է , նեղեցէք ու

խոնարհեցուցէք : — Իսկ մեզի պահա նորդներ տուէք որ Հռովմայ փողոցներուն մէջ մեզի ընկերեն .

Ժողովուրդն

« Երթանք , երթանք , անոր Հռովմայ դռներէն դուրս ելլելը տեսներ . աստուածք՝ մեր քով հազարապետներն պահպանեն » :

Ինչպէս ժողովրդեան բարկութիւնն ու կուրուծիւնը , նոյնպէս նաև իր զեղջը զգալի կերպով դուրս ցատքեցուցած է . բարձր կատակերգութեան տեսարան մի է , որուն նիւթն է՝ ժողովրդեան ախտերն ու թերութիւնները : Դեռ հաւարակաց հրապարակն ենք , ուր քիչ

առաջ ժողովուրդը իր հազարապետաց ձայնին պատասխանելով , բարձրաձայն կը պոռար . « Վռնտեցէք զինքը , վռնտեցէք » : Լուր կու գայ թէ վոլսկեանք և Կորիոլան Հռովմէն քանի մը մղոն հեռու են . ձայն կ'ելլէ թէ տներ այրեր , զաշտեր աւերեր , երկրագործներ սպաններ կամ գերի տարեր են : Բերնէ բերան սոսկումը կը վազէ . պատրիկք կը յանդիմանեն զժողովուրդը՝ Կորիոլանը պատրելուն համար :

Առաջին քաղաքացի

« Ես երբոր պատրուի պոռացի , ըսի նաև՝ եղածը անիրաւութիւն է :

Երկրորդ քաղաքացի

« Ես ալ նոյնը ըսի :

Երրորդ քաղաքացի

Ես ալ նոյնպէս զրուցեցի . և շիտակը խոստովանելով , նոյնը նաև մեր մերձաւորաց շատերն ըսին : Ինչ որ ըրինք՝ իբրև լաւագոյն բան մը ուզեցինք ընել . և թէպէտ մեր ազատ կամքովն անոր պատրուելուն հաւանութիւն տուինք , բայց և այնպէս մեր կամացը դէմ էր » :

Շէքսպիր՝ թէ բարեպաշտ որդի մը և թէ փառասէր պատրիկ մը կը նկարագրէ . և երկուքին մէջ ալ հաւասարա-

պէս յաջողած է : Երբ կը ցուցնէ մեզի Կորիոլանու տան ներքին վիճակը , ըզմայրը վոլումնիա , և զկինն զվիրգիլիա որ կսաւ կը մանեն . երբ այս հռովմէական ընտանեաց պատկերը մեր աչքին առջև կը դնէ , հոն գլխաւոր պատիւը Կորիոլանու մօրը կու տայ : Վիրգիլիա՝ կանանոցի միայնութեան և լուծեան վարժած կնկան մը պարկեշտութեամբ և գորովանք իր փեսայն կը սիրէ : Ընդ-

հակառակն Վոլոժմնիա իր որդին իբրև զգիւցազն կը սիրէ, որուն համար կը պարծենայ ալ. կեանքէն աւելի անոր փառքը ցանկալի կը սեպէ. հպարտութեամբ մը կը պատմէ թէ երբ զէնք կրեւրու տարիքն հասաւ, զինքը խաւրեց որ երթայ ընդդէմ վտանգաց, ուր որ կա-

րենայ փառք գտնել. « Ճշմարիտ կ'ըսեմ, դուստր իմ, որ ոչ այնչափ ուրախութիւն զգացի անոր ծնանելուն ատեն, երբ ըսին թէ որդի մը ունեցայ, քան որչափ առաջին անգամ իր մարդ ըլլալը ցուցնեն տեսայ »:

Վիրգիլիոս

« Իսկ եթէ այս պատերազմին մէջ մեռնելու ըլլար . . . »

Վոլոժմնիա

« Այն ատեն անոր տեղ իր փառքն ինծի որդեգիր կ'առնուի, և իր անունը ինծի ապագայ յաջորդի տեղ կը բռնէր . . . »

Այս կերպով ահա կը վայելէ որ Կորիոլան մօրմէն ու կնկանէն սիրուի. մօրմէն, փառամոլ բերկրութեամբ մը, իսկ կնկանէն. քաղր և համեստ անձկանօք: Իսկ Կորիոլան՝ մօրը և կնկանը վրայ նոյն սէրը չցուցնէր. մօրը համար սրտաբորբօք գորով մը և երախտապարտ յարգութիւն մը կ'երեցնէ. և երբ Կորիոլեայ առմանէն ետեւ յաղթական կը դառնայ, զիմացը ծնկան վրայ ինկած շնորհակալ կ'ըլլայ « որ իր զինուոց յաջողութեան համար բոլոր աստուածոց աղօթք է ըրեր »: Իսկ կնկանը համար, որ զինքը աւելի իբրև փե-

սայ քան իբրև զիւցազն կը սիրէ, քաղցր և կարեկից սէր մը կը ցուցնէ: Անոր համար երբ դառնալէն ետեւ զինքը մօրը ետեւ կէս մը ծածկուած կը տեսնէ,

« Ողջոյն քեզ, կ'ըսէ, ով հարսն ցանկալի, շնորհալից լուծեամբդ զարդարեալ »:

Այսպէս ահա իւրաքանչիւր զգացումն իր բացատրութիւնն և կերպով մը իրեն պատշաճ աստիճանն ունի. և մենք տեսնելով զԿորիոլան որ փառօք և յաղթութեամբ պերճացեալ պատկառանօք մօրը զիմացը կը խոնարհի, կ'ըմբռնենք թէ ինչպէս երբ տեսնէ որ ինքն իսկ յարգելի մայրն ոտքն ինկած կ'աղաչէ, այդ ահաւոր և վսեմ աղերսանքը իր բարկութեանն ու ատելութեանը պիտի յաղթէ:

Է՛հ, եւ ով մայրականացն անաստեսցէ աղերսից,

կ'ըսեն Հարտիի ողբերգութեան մէջ հռովմայեցի տիկնայքն, երբ կը յորդորեն զՎետուրիա որ գայ իրենց հետ աղաչէ առ որդին: Եւ յիրաւի մօր մը աղաչանքը միշտ սրբազան է. բայց Կո-

րիոլանու պէս որդւոյ մը առջև միայն ամենակարող է:

Կը Հարունակոսի:

